

Minnen från min tid i Björke skola

Märta Cederholm

Märta Cederholm Foto. T Bodin

En dag i augusti 1930 steg en ung nytexaminerad folkskolelärinna av tåget vid Oppala station i Gästrikland.

På perrongen fanns endast två herrar. Den ene var stationsföreståndaren Sven Peterson som gjorde flott honnör, den andre stegade fram till mig och presenterade sig som magister Kalle Grahn. Efter att han hållit ett kortare välkomsttal till mig, Märtha Ask, tågade vi iväg till Björke skola, som låg ca 5 minuters väg från stationen. "Där har vi småskolan och där folkskolan och lärarens bostad" fick jag reda på.

På småskolans veranda stod en fryntlig och leende dam. Också hon hälsade mig välkommen. Kalle Grahn presenterade henne som sin fru Ella och talade om att hon var småskolelärare i skolan.

Efter att ha bjudits på gott kaffe med dopp gick vi till min bostad, som var inredd hos bonden Elias Johnsson på andra sidan "landsvägen", den som senare blev Riks 13 och ytterligare senare E 4.

Under min tid hos Elias Johnsson köpte jag ett piano genom Sam Löthman i Strörnsbro. Jag blev ungefär samtidigt bekant med den synnerligen musikaliska Anna Nordin från Oppala. Anna och jag spelade och sjöng tillsammans. Slutligen började vi uppträda på församlingsaftnar och i temparlokaler. Det var en härlig tid. Säkert en

medverkande orsak till att jag trivdes så bra i Björke. Men först och främst var det nog ändå skolan, barnen och folket omkring mig som höll mig kvar.

Ett par dagar efter ankomsten till Björke började allvaret. Klasserna 1-2 och 3-4 delade klassrum, därför att ett sådant saknades. Vi dubblerade, som det hette. Det betydde att fru Grahn och jag byttes åt att läsa antingen på förmiddagen med början tio i åtta eller på eftermiddagen med början halv ett.

Jag tyckte att när mina barn, som somliga dagar slutade klockan halv sex på kvällen skulle hem och det var både snö och kallt, och det inte fanns någon vägbelysning, var det skönt att höra en hästpingla utanför dörren. Då korn någon bonde med häst och släde för att köra hem barnen. Det kändes skönt.

Efter cirka 1 ½ år blev hela den nya skolan färdig. Jag kunde då flytta in i K.Grahns f.d. bostad på två rum och kök, som var nyrenoverade, men med kakelugn, vedspis och vattenpump. Kalle och Ella Grahn hade flyttat in i en bostad, som tidigare varit skolsal, ombyggd till tre rum och kök med värmeledning.

Det var så bestämt att en småskolelärarinnan skulle ha ett rum och kök, folkskolelärarinnan två rum och kök, samt folkskolläraren tre rum och kök. En manlig lärare var ju vanligen gift och hade familj och behövde därför ha en större bostad. Han behövde av samma orsak också ha större lön än folkskolelärarinnan.

I dagens läge skall gälla, lika lön för lika arbete. Vad beträffar lärarbostad, ordnar läraren den själv och är ej beroende av att bo på skolan.

Jag klarade mig bra med två rum och kök. Men se lärarens värmeledning! Den var jag avundsjuk på. Hu, vad kallt det var, när man skulle upp om mornarna! För att inte tala om, när jag gift mig och skulle torka "barnbyxor"! Hela spisen var full av våta kläder.

I småskolans klassrum fanns en mila, det vill säga en plåtkamin, eldad med ved, ved som burits in kvällen före av Anna Hillgren, städerska i skolan. En fantastisk människa! Hela skolan eldades med ved under många år. Anna H bar in massor av veden i sitt förkläde. Hon såg också till att skolan hölls ren. Loppor som det kunde finnas gott om på den tiden, gjorde sig ej besvär. Några gånger om

året var skolan stängd på grund av så kallat skurlov, då varenda liten golvspringa i trägolven skurades ren. Därefter fernissades golven. Vilken härlig doft man möttes av, då man kom tillbaka efter det så kallade skurlovet!

Nyåret 1931 invigdes den nya folkskolan, med två klassrum, en rejält tilltagen gymnastiksal, utrymmen och värmeledning. Förut hade barnen fått hänga sina ytterkläder längst ner i klassrummet. På regniga dagar och på vintern, då ytterkläderna var sura och våta, var luften i klassrummet allt annat än god. Gymnastiksalen var en välsignelse. Under dubbligeringsstiden hölls så kallad klassrumsgymnastik, då man gymnastiserade i bänkgångarna. Undra på att läraren försökte vara ute med barnen i friska luften på gymnastiktimmarna. Vi lekte och åkte skidor allt efter årstiderna.

Så småningom inreddes en slöjdsal och en så kallade matbespisning i källarvåningen. I köket där nere huserade "tanterna" Judit Forstén, Maria Hiligren och Svea Engström. Det var annat det än att sitta på långbänken i omklädningsrummet och äta medhavda smörgåsar och dricka mjölk ur patentkorksflaskor!

Vi fick också en träslöjdslokal där slöjdläraren Rolf Malm lärde gossarna grunderna i träslöjd, men även att tillverka mer avancerade trä saker, som sedan visades upp på avslutningsdagen, tillsammans med flickornas fina slöjdarster, som den kvinnliga slöjdläraren Dagmar Nordin lärt dem tillverka. 1942 miste vi våran käre kollega Karl Grahn. Min make Gunnar fick då tjänsten efter honom.

Vid Ella Grahns pensionering tillträdde småskolläraren Margareta Möller från Eskön. Hon blev oss också en mycket god vän o kamrat.

Antalet lärare vid skolan ökades under årens lopp ytterligare med en så kallade speciallärare, som hjälpte barnen med läs och skrivsvårigheter, en talpedagog som hjälpte barnen med talsvårigheter och slutligen en musiklärare, som undervisade, de som ville spela bland annat blockflöjt, piano och orgel. Dessa speciallärare undervisade oftast också i de andra skolorna i Hille. Svårigheten för klassläraren var att hålla ordning på, när respektive barn skulle lämna klassrummet och gå till annan undervisning. Jag skaffade slutligen en så kallad äggklocka, som blev till stor hjälp i all enkelhet.

Vi i Hille skolor var nog på ett sätt privilegierade, jämfört med skolorna i Gävle stad. Vi hade i vår lilla skola grammofon, bandspelare, skioptikonfilm och overheadapparater, radio och TV. Mycket mer kunde man inte önska sig i hjälpmedelväg.

Men kunskaperna sitter ju inte i apparaterna, även om dessa verkligen är till god hjälp. Att lära sig en del utantill är nog bra för de elever, som har ett gott minne. Men det viktigaste är nog ändå att kunna ta reda på saker och ting själv. Då är ett bibliotek till stor nytta. Vi hade ett mindre bibliotek i varje klassrum.

Vi har inte bara pluggat i vår skola. Redan på 30-talet reste vi ut på små skolresor, bland annat till Furuviik, som på den tiden visade upp nordens djur, men som för övrigt var en vacker park att springa och leka i, höjdpunkten för barnen tror jag ändå var att få ligga i gräset och byta smörgåsar och dricka medhavd "läsk", vilket inte var så vanligt på den tiden. För "frökens" del var det väl mest att trösta barn med trasiga termosar och borttappade penningar. På senare år reste de större barnen längre resor, t.ex. till Skåne eller Gotland.

Vi hade också idrottstävlingar tillsammans med de andra skolorna i Hille, oftast med ganska gott resultat för oss. Julfester hörde till ordningen. En och annan kostymfest likaså.

Slutligen vill jag tack alla som har hjälpt och stöttat mig i mitt arbete vid skolan. Inte minst går mina tankar till min nu avlidne make, Gunnar, som trohjärtat stått vid min sida.

Tack ni alla!

[Hillebygden, Nr. 2, 2002]